

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
TAMARA ČAPETA IŠVADA,
pateikta 2023 m. spalio 26 d.¹

Byla C-670/22

Staatsanwaltschaft Berlin

**prieš
M.N.**

(*Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Direktyva 2014/41/ES – Europos tyrimo orderis – 6 straipsnio 1 dalis – Europos tyrimo orderio išdavimo sąlygos – Kitos valstybės narės jau turimų įrodymų perdavimas – Išduodančiosios institucijos sąvoka – 2 straipsnio c punkto i papunktis – Įrodymų leistinumai“

I. Įžanga

1. Europos tyrimo orderis (ETO) yra ES priemonė, kuria sudaromos sąlygos tarpvalstybiniam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose atliekamų tyrimų srityje. Jis reglamentuojamas ETO direktyvoje². Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo pirmą kartą prašoma išaiškinti šią direktyvą tuo atveju, kai ETO buvo išduotas prašant perduoti kitos valstybės jau turimus įrodymus.

2. Siekdama atlikti tyrimą baudžiamojoje byloje Vokietijoje, *Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main* (Frankfurto prokuratūra, Vokietija) išdavė kelis ETO, kuriuose prašė perduoti įrodymus, surinktus per Prancūzijos ir Nyderlandų bendrai vykdytą tyrimą baudžiamojoje byloje dėl *EncroChat* naudotojų. *EncroChat* buvo šifruotas telekomunikacijų tinklas, savo naudotojams siūlęs beveik visišką anonimiškumą³.

¹ Originalo kalba: anglų.

² 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose (OL L 130, 2014, p. 1) (toliau – ETO direktyva).

³ Jis apėmė dvigubą operacinę sistemą (su neaptinkama šifruota sąsaja), kai įrenginys neturėjo kameros, mikrofono, GPS ar USB jungties. Pranešimai galėjo būti automatiškai ištrinami, o naudotojai, panaudoję specialų PIN kodą arba kelis kartus įvedę neteisingą slaptažodį, galėjo iš karto ištrinti visus įrenginyje esančius duomenis. Galiausiai nuotolinės pagalbos tarnyba arba perpardavėjas taip pat galėjo prireikus ištrinti visus įrenginyje esančius duomenis. Daugiau informacijos žr.

<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-of-encrypted-network-sends-shockwaves-through-organised-crime-groups-across-europe>.

3. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas vienoje iš baudžiamųjų bylų, nagrinėjamų *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija), iškeltų M.N. dėl perimtų telekomunikacijų duomenų, perduotų pagal minėtus ETO. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar ETO buvo išduoti pažeidžiant ETO direktyvą, o jei taip, kokių pasekmių tai gali turėti tokių įrodymų naudojimui baudžiamajame procese.

II. Faktinės aplinkybės, pateikti klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

4. Pagrindinėje byloje baudžiamoji byla iškelta Prancūzijoje atlikus ikiteisminį tyrimą, kuris buvo tęsiamas kaip bendra Prancūzijos ir Nyderlandų operacija ir per kurią buvo perimti vietos nustatymo, srauto ir ryšių duomenys, įskaitant tekstus ir vaizdus, perduotus *EncroChat* tinklo naudotojų pokalbių kanaluose.

5. Per šią bendrą operaciją buvo sukurta programinė įranga „Trojan“, ji 2020 m. pavasarį buvo įkelta į Rubé (Prancūzija) esantį serverį ir iš ten, imituojant atnaujinimą, buvo įdiegta į galinius įrenginius. *Tribunal correctionnel de Lille* (Lilio baudžiamųjų bylų teismas, Prancūzija) davė leidimą telekomunikacijų duomenų rinkimo operacijai. Šis perėmimas paveikė *EncroChat* naudotojus 122 šalyse, įskaitant apie 4 600 naudotojų Vokietijoje.

6. Per 2020 m. kovo 9 d. surengtą vaizdo konferenciją Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas) šalims pateikė informaciją apie Prancūzijos policijos planuojamas sekimo priemones ir numatomą duomenų perdavimą. *Bundeskriminalamt* (Federalinė kriminalinės policijos tarnyba, Vokietija) ir Frankfurto prokuratūros atstovai išreiškė susidomėjimą Vokietijos naudotojų duomenų rinkimu.

7. 2020 m. kovo 20 d. Frankfurto prokuratūra pradėjo ikiteisminį tyrimą dėl nežinomų asmenų. Prancūzijos ir Nyderlandų tyrimo grupės surinkti duomenys nuo 2020 m. balandžio 3 d. buvo pateikti, be kita ko, Vokietijos valdžios institucijoms per Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europolo) serverį.

8. 2020 m. birželio 2 d., atlikdama Vokietijoje vykdomą ikiteisminį tyrimą dėl nežinomų asmenų, Frankfurto prokuratūra ETO paprašė Prancūzijos valdžios institucijų leidimo naudoti *EncroChat* duomenis baudžiamajoje byloje. Šis prašymas buvo pagrįstas įtarimais, kad dar nenustatyti asmenys neteisėtai dideliais kiekiais prekiaavo narkotinėmis medžiagomis. Vis dėlto jie buvo įtariami priklausymu Vokietijoje veikiančiai organizuotai nusikalstamai grupei, naudojusiai *EncroChat* telefonus. Lilio baudžiamųjų bylų teismas leido vykdyti ETO, kuriuo buvo prašoma perduoti Vokietijos naudotojų *EncroChat* duomenis ir juos naudoti teisme. Vėliau, remiantis dviem papildomais atitinkamai 2020 m. rugsėjo 9 d. ir 2021 m. liepos 2 d. išduotais ETO, buvo pateikti papildomi duomenys.

9. Remdamasi gautais įrodymais, Frankfurto prokuratūra atskyrė dėl pavienių *EncroChat* naudotojų atliktinus tyrimus ir perdavė juos vietos prokuratūroms. Tada *Staatsanwaltschaft Berlin* (Berlyno prokuratūra, Vokietija) apkaltino asmenis, kurie šioje byloje yra kaltinamieji, neteisėta prekyba dideliu narkotinių medžiagų kiekiu ir neteisėtu didelio narkotinių medžiagų kiekio laikymu Vokietijoje.

10. Ši baudžiamoji byla šiuo metu nagrinėjama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Nors tai nėra aiškiai paaiškinta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atrodo, kad šioje byloje kilo klausimas, ar Frankfurto prokuratūros išduotais ETO buvo pažeista ETO direktyva ir, jei taip, ar į juos reikėtų neatsižvelgti kaip į įrodymus kaltinamajam iškeltoje baudžiamojoje byloje.

11. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Dėl sąvokos „išduodančioji institucija“ aiškinimo pagal [ETO direktyvos] 6 straipsnio 1 dalį, siejamą su 2 straipsnio c punktu:

- a) Ar [ETO], kuriuo siekiama gauti įrodymus, kurie jau yra vykdančiojoje valstybėje (šiuo atveju – Prancūzijoje), turi būti išduotas teismo, jeigu pagal išduodančiosios valstybės (šiuo atveju – Vokietijos) teisę panašioje nacionalinėje byloje nurodyti surinkti atitinkamus įrodymus turėjo teismas?
- b) O ar tai taikoma bent jau tais atvejais, kai vykdančioji valstybė ėmėsi atitinkamos priemonės išduodančiosios valstybės teritorijoje, siekdama vėliau pateikti perimtus duomenis suinteresuotosioms išduodančiosios valstybės tyrimo institucijoms baudžiamojo persekiojimo tikslais?
- c) Ar įrodymų gavimo tikslu išduodamas ETO, neatsižvelgiant į išduodančiosios valstybės nacionalines jurisdikcijos taisykles, visada turi būti išduotas teismo (arba nepriklausomos institucijos, nedalyvaujančios baudžiamajame tyrime), jeigu priemonė susijusi su dideliu svarbių pagrindinių teisių suvaržymu?

2. Dėl [ETO direktyvos] 6 straipsnio 1 dalies a punkto aiškinimo:

- a) Ar pagal [ETO direktyvos] 6 straipsnio 1 dalies a punktą draudžiama remiantis ETO perduoti perimtus telekomunikaciniais tinklais perduodamus duomenis, kurie jau yra vykdančiojoje valstybėje ([nagrinėjamu atveju –] Prancūzijoje), visų pirma srauto ir vietos nustatymo duomenis bei ryšių turinio įrašus, jeigu vykdančioji valstybė perėmė visų ryšio paslaugos abonentų duomenis, ETO prašoma perduoti visų išduodančiosios valstybės teritorijoje esančių abonentų duomenis, o skiriant ir taikant duomenų perėmimo priemonę arba išduodant ETO nebuvo jokių konkrečių požymių, kad tie individualūs abonentai yra padarę sunkias nusikalstamas veikas?
- b) Ar pagal [ETO direktyvos] 6 straipsnio 1 dalies a punktą yra draudžiamas toks ETO, jeigu vykdančiosios valstybės institucijos dėl didelio slaptumo negali patikrinti taikant duomenų perėmimo priemonę perimtų duomenų vientisumo?

3. Dėl [ETO direktyvos] 6 straipsnio 1 dalies b punkto aiškinimo:

- a) Ar pagal [ETO direktyvos] 6 straipsnio 1 dalies b punktą draudžiama remiantis ETO perduoti perimtus telekomunikaciniais tinklais perduodamus duomenis, kurie jau yra vykdančiojoje valstybėje ([nagrinėjamu atveju –] Prancūzijoje), jeigu vykdančiosios valstybės duomenų perėmimo priemonė, kurią taikant duomenys buvo surinkti, pagal išduodančiosios valstybės ([nagrinėjamu atveju –] Vokietijos) teisę panašioje nacionalinėje byloje būtų buvusi neteisėta?

b) O ar tai taikoma bent jau tuo atveju, kai vykdančioji valstybė vykde duomenų perėmimą išduodančiosios valstybės teritorijoje ir jos interesais?

4. Dėl [ETO direktyvos] 31 straipsnio 1 ir 3 dalių aiškinimo:

a) Ar su įsiskverbimu į galinius įrenginius susijusi priemonė, skirta interneto ryšio paslaugos srauto, vietos ir ryšių duomenims perimti, yra telekomunikaciniais tinklais perduodamos informacijos perėmimas, kaip jis suprantamas pagal [ETO direktyvos] 31 straipsnį?

b) Ar [ETO direktyvos] 31 straipsnio 1 dalyje numatyta informacija visada turi būti pateikiama teismui, ar tai taikoma bent jau tais atvejais, kai pagal valstybės, kuriai pranešama ([nagrinėjamu atveju –] Vokietijos), teisę perimančiosios valstybės ([nagrinėjamu atveju –] Prancūzijos) numatytą priemonę panašioje nacionalinėje byloje galėtų paskirti tik teismas?

c) Tiek, kiek [ETO direktyvos] 31 straipsniu taip pat siekiama užtikrinti atitinkamų telekomunikacinių tinklų naudotojų individualią apsaugą, ar tai apima ir duomenų naudojimą baudžiamąjį persekiojimo tikslais valstybėje narėje, kuriai pranešama ([nagrinėjamu atveju –] Vokietijoje), ir, jeigu taip, ar šis tikslas yra lygiavertis tolesniam tikslui – apsaugoti valstybės narės, kuriai pranešama, suverenitetą?

5. Įrodymų gavimo pažeidžiant Sąjungos teisę teisinės pasekmės:

a) Ar draudimas naudoti įrodymus, gautus Sąjungos teisei prieštaraujančiu ETO, gali tiesiogiai kilti iš Sąjungos teisėje įtvirtinto veiksmingumo principo?

b) Ar Sąjungos teisei prieštaraujančiu ETO gautų įrodymų atveju Sąjungos teisėje įtvirtintas lygiavertiškumo principas reiškia, kad tokius įrodymus naudoti draudžiama, jeigu priemonės, kurią taikant įrodymai buvo surinkti vykdančiojoje valstybėje, nebūtų buvę galima skirti panašioje išduodančiosios valstybės nacionalinėje byloje, o įrodymų, surinktų taikant tokią neteisėtą nacionalinę priemonę, pagal išduodančiosios valstybės teisę nebūtų buvę galima naudoti?

c) Ar pažeidžiama Sąjungos teisė, ypač veiksmingumo principas, jeigu įrodymai, pagal Sąjungos teisę gauti neteisėtai dėl to, kad nebuvo įtarimų dėl nusikalstamos veikos, baudžiamajame procese yra naudojami pateisinant tai nusikalstamų veikų, apie kurias pirmą kartą sužinota įvertinus įrodymus, sunkumu ir remiantis interesų pusiausvyra?

d) O ar iš Sąjungos teisės, ypač iš veiksmingumo principo, išplaukia, kad Sąjungos teisės pažeidimai gaunant įrodymus nacionaliniame baudžiamajame procese negali likti visiškai be pasekmių net ir sunkių nusikalstamų veikų atveju, todėl į juos kaltinamojo naudai turi būti atsižvelgta bent jau įrodymų vertinimo arba bausmės skyrimo lygmeniu?“

12. Rašytines pastabas pateikė Berlyno prokuratūra, Vokietijos, Estijos, Prancūzijos, Nyderlandų, Lenkijos ir Švedijos vyriausybės, Airija, taip pat Europos Komisija.

13. 2023 m. liepos 4 d. įvyko teismo posėdis, kuriame M.N., Berlyno prokuratūra, Čekijos, Vokietijos, Ispanijos, Prancūzijos, Vengrijos, Nyderlandų ir Švedijos vyriausybės, Airija ir Komisija pateikė žodines pastabas.

III. Analizė

A. Įvadinės pastabos

14. Aukščiausiuose Europos teismuose ritasi ginčų dėl apkaltinamųjų nuosprendžių, susijusių su perimtais *EncroChat* duomenimis, banga⁴, ir Teisingumo Teismas šiuo klausimu nėra išimtis.

15. Daugumoje šių bylų ginčijamos Prancūzijos taikytos perėmimo priemonės. Nors toks klausimas akivaizdžiai svarbus baudžiamosiose bylose, iškeltose remiantis per tokį perėmimą surinktais įrodymais, svarbu pažymėti, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą nesusijęs su Prancūzijos perėmimo priemonių galiojimu.

16. Ši byla veikiau susijusi su galimu Frankfurto prokuratūros išduotų ETO nesuderinamumu su ETO direktyva ir tokios išvados pasekmėmis. Šie ETO nebuvo skirti tam, kad *EncroChat* naudotojams būtų pradėtos taikyti Prancūzijos telekomunikacijų perėmimo priemonės. Duomenys buvo perimti nepaisant aptariamų ETO. Teisinį ginčą dėl šių perėmimo priemonių turi nagrinėti kompetentingi Prancūzijos teismai.

17. Šioje byloje nagrinėjama ETO nebuvo siekiama surinkti duomenų Prancūzijoje perimant telekomunikacijų duomenis ir buvo prašoma tik perduoti įrodymus, kurie jau buvo surinkti, perėmus duomenis Prancūzijoje.

18. Visos šios faktinės aplinkybės turi būti tinkamai kvalifikuotos pagal ETO direktyvą. ETO direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ETO gali būti išduotas, pirma, „kad kitoje valstybėje narėje <...> būtų įvykdyta viena ar kelios konkrečios tyrimo priemonės“ ir, antra, „kad būtų galima gauti įrodymus, kuriuos jau turi vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos“⁵.

19. Paprastai tariant, ETO gali būti išduotas naujiems įrodymams surinkti arba turimiems įrodymams perduoti. Vartosis šią terminologiją nurodydama dviejų skirtingų rūšių ETO.

20. Pagrindinėje byloje ETO buvo išduoti antruoju tikslu: Berlyno prokuratūra paprašė perduoti Prancūzijos jau turimus įrodymus.

21. Vis dėlto iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aišku, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirma, laikosi nuomonės, kad, nepaisant ETO direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje daromo skirtumo tarp dviejų rūšių ETO, turimiems įrodymams perduoti skirtas ETO negali būti išduotas neatsižvelgus į tai, kaip šie įrodymai iš pradžių buvo surinkti. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kvestionuoja įrodymų, kurie vėliau buvo perduoti į Vokietiją, pirminių rinkimo priemonių

⁴ Pavyzdžiui, 2022 m. balandžio mėn. *Conseil constitutionnel* (Konstitucinė Taryba, Prancūzija) nustatė, kad Prancūzijos teisės aktai, kuriais remiantis buvo nurodyta taikyti pagrindinę ryšių duomenų perėmimo priemonę, atitinka Prancūzijos Konstituciją (2022 m. balandžio 8 d. Sprendimas Nr. 2022–987 QPC); 2022 m. kovo 2 d. Sprendime 5 StR 457/21 *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) konstatavo, kad duomenų perėmimas yra teisėtas pagal Vokietijos teisę; galiausiai Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) šiuo metu nagrinėja pareiškimą dėl *EncroChat* duomenų iš Prancūzijos naudojimo Jungtinės Karalystės teismuose (bylos Nr. 44715/20 (*A. L prieš Prancūziją*)) ir Nr. 47930/21 (*E. J. prieš Prancūziją*). 2022 m. sausio 3 d. EŽTT pateikė šalims klausimus, be kita ko, ar jos turėjo galimybę ginčyti perėmimo priemones kompetentinguose Prancūzijos teismuose (bet ja nepasinaudojo).

⁵ Iki ETO direktyvos įsigaliojimo kitos valstybės narės jau turimų įrodymų perdavimas buvo reglamentuojamas 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daiktus, dokumentus ir duomenis siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose (OL L 350, 2008, p. 72). Pagal ETO direktyvos 4–7 konstatuojamąsias dalis ankstesnė sistema buvo pernelyg suskaidyta ir sudėtinga, todėl ETO buvo sukurtas kaip viena priemonė naujiems ir jau turimiems įrodymams gauti.

Prancūzijoje proporcingumą, taigi ir teisėtumą. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nesutinka su Vokietijos Aukščiausiuoju Federaliniu Teismu⁶, kuris konstatavo, kad perimti *EncroChat* duomenys gali būti naudojami Vokietijoje kaip įrodymai⁷.

22. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas turi patikslinti, ar pagal turimiems įrodymams perduoti skirtą ETO išdavimo sąlygas reikalaujama įvertinti pagrindines įrodymų rinkimo priemonės vykdančiojoje valstybėje. Iš karto norėčiau patikslinti, ir vėliau šį klausimą nagrinėsiu išsamiau, kad tokiu atveju išduodančioji institucija negali kvestionuoti priemonių, kurias naudodama vykdančioji valstybė surinko įrodymus, teisėtumo. Taigi Prancūzijos priemonės, kuria nurodyta perimti *EncroChat* telefonus, proporcingumo klausimo šioje byloje nekyla.

B. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimų pertvarkymas ir išvados struktūra

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, ETO buvo išduoti pažeidžiant ETO direktyvą, nes: i) jais buvo pažeistos šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos ir ii) juos išdavė prokuroras, o ne teismas. Be to, pagal ETO direktyvos 31 straipsnį Prancūzijos valdžios institucijos turėjo pranešti apie perėmimo priemones kompetentingam Vokietijos teismui. Galiausiai tas teismas mano, kad Sąjungos teisės, visų pirma lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai, turėtų būti aiškinami taip, kad vykstant baudžiamajam procesui draudžiama naudoti įrodymus, surinktus pažeidžiant ETO direktyvą.

24. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar jo pateiktas ETO direktyvos suvokimas ir iš jo kylančios pasekmės yra teisingos. Savo klausimus jis suskirstė į penkias grupes, tačiau analizės tikslais juos pertvarkiau taip, kaip nurodyta toliau.

25. Pirmos trys klausimų grupės daugiausia susijusios su išduodančiosios institucijos, kompetentingos išduoti ETO dėl turimų įrodymų perdavimo, išaiškinimu ir tokio ETO išdavimo sąlygomis. Klausimai dėl ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nurodytų sąlygų yra susipynę su klausimais dėl kompetentingos išduodančiosios institucijos. Todėl juos nagrinėsiu kartu šios išvados C dalyje.

26. Ketvirtąją klausimų grupę, susijusią su ETO direktyvos 31 straipsnio 1 ir 3 dalių aiškinimu, galima nagrinėti atskirai. Tai padarysiu šios išvados D dalyje.

27. Galiausiai šios išvados E dalyje išanalizuosiu paskutinę klausimų grupę, susijusią su galimo ETO direktyvos pažeidimo pasekmėmis. Šie klausimai galėtų būti laikomi hipotetiniais, jeigu atsakius į pirmesnius klausimus nebūtų nustatyta ETO direktyvos pažeidimo. Vis dėlto, kadangi ši išvada priklauso nuo atitinkamos nacionalinės teisės išaiškinimo, o tokį išaiškinimą turi pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, siūlau Teisingumo Teismui atsakyti ir į šiuos klausimus.

⁶ Žr. 4 išnašoje nurodytą to teismo sprendimą.

⁷ Taigi šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra pavyzdys klasikinio naratyvo, pagal kurį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūros nacionaliniai bendrosios kompetencijos teismai įgijo daugiau galių aukštesnės instancijos teismų atžvilgiu; žinomiausią poziciją šiuo klausimu yra išreiškęs Alter K. J., „The European Court’s Political Power“, *West European Politics*, 19 t. (3), 1996, p. 452. Dėl priešingos dinamikos empirinio patvirtinimo, kai aukštesnieji nacionaliniai teismai pateikia klausimus Teisingumo Teismui, siekdami užbėgti už akių žemesnės instancijos teismams, žr. Pavone, T ir Kelemen, D. R., „The Evolving Judicial Politics of European Integration: The European Court of Justice and national courts revisited“, *European Law Journal*, vol. 25(4), 2019, p. 352.

C. ETO, kuriuo prašoma perduoti turimus įrodymus, išdavimo sąlygos ir kompetentinga išduodančioji institucija

28. Sąlygos, kurias išduodančioji institucija turi įvertinti išduodama ETO⁸, nustatytos ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje. Ši nuostata suformuluota taip:

„Išduodančioji institucija gali išduoti ETO tik tuo atveju, kai tenkinamos šios sąlygos:

- a) išduoti ETO yra būtina ir proporcinga 4 straipsnyje nurodyto proceso tikslu, atsižvelgiant į įtariamąjį arba kaltinamąjį teises; ir
- b) ETO nurodytą (-as) tyrimo priemonę (-es) būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje.“

29. Taigi ETO direktyvoje nustatytos dvi ETO išdavimo sąlygos. Šiomis sąlygomis siekiama užtikrinti, kad ETO nebūtų išduotas pažeidžiant išduodančiosios valstybės teisę⁹. Kadangi nusikalstamos veikos tyrimas arba paskesnis baudžiamasis procesas vyksta išduodančiojoje valstybėje, šiomis sąlygomis galiausiai siekiama apsaugoti kaltinamųjų ar įtariamųjų teises. Šių sąlygų laikymasis pagal ETO direktyvos 14 straipsnio 2 dalį gali būti ginčijamas tik išduodančiojoje valstybėje.

30. Kad būtų pasiekti šie tikslai, ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad išduodančioji institucija atliktų abstraktų vertinimą ir konkretų vertinimą.

31. Abstraktus vertinimas numatytas ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkte, jame reikalaujama, kad išduodančioji institucija nustatytų, ar tyrimo priemonė, dėl kurios bus išduotas ETO, yra numatyta jos nacionalinėje teisėje ir kokiomis sąlygomis ją gali būti nurodyta vykdyti.

32. ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punkte numatyto konkretaus vertinimo atveju reikalaujama, kad išduodančioji institucija nustatytų, ar konkretus ETO yra būtinas ir proporcingas konkretaus baudžiamąjo proceso tikslu.

33. Tik po to, kai išduodančioji institucija pagal ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktą nustato, kad pagal nacionalinę teisę iš esmės leidžiama imtis tam tikrų tyrimo priemonių, ji gali sugrįžti prie konkrečios savo nagrinėjamos bylos ir įvertinti būtinumą ir proporcingumą pagal ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punktą. Taigi man atrodo logiškiau šias dvi sąlygas paaiškinti atvirkštine tvarka.

34. Abstrakti ir konkreti sąlygos susijusios su tuo, kaip nustatyti, kuri institucija turi kompetenciją konkrečiu atveju išduoti ETO. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šios bylos aplinkybėmis prokuratūra nebuvo institucija, kompetentinga išduoti ETO dėl įrodymų, kuriuos sudaro perimti telekomunikacijų duomenys, perdavimo iš Prancūzijos.

⁸ Žr. ETO direktyvos 6 straipsnio 2 dalį.

⁹ Šiuo klausimu žr. 2021 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura (Srauto ir vietos nustatymo duomenys)* (C-724/19, EU:C:2021:1020, 44 punktas). Taip pat žr. Csúri, A., „Towards an Inconsistent European Regime of Cross-Border Evidence: The EPPO and the European Investigation Order“, Geelhoed, W. *et al.*, „Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor’s Office“, T. M. C. Asser Press, Haga, 2018, p. 146.

35. ETO direktyvos 2 straipsnio c punkte nurodyta, kurios institucijos gali išduoti ETO. Ši nuostata suformuluota taip:

c) „išduodančioji institucija“:

i) teisėjas, teismas, tiriantysis teisėjas ar prokuroras, kompetentingas atitinkamoje byloje¹⁰.

36. Taigi ETO direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje išvardytos institucijos, kurios gali savarankiškai be jokio papildomo leidimo išduoti ETO. Kitaip nei Pagrindų sprendime dėl EAO¹¹, ETO direktyvoje tarp šių institucijų aiškiai nurodyti prokurorai¹². Taigi, skirtingai nei dėl Pagrindų sprendimo dėl EAO, Teisingumo Teismas sprendime *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* konstatavo, kad prokuroras gali būti ETO išduodančioji institucija, net jei jis nėra visiškai nepriklausomas nuo vykdomosios valdžios¹³.

37. Vis dėlto toks principinis įgaliojimų suteikimas prokurorams nereiškia, kad jie kiekvienu atveju yra kompetentinga išduodančioji institucija. Tai veikiau priklausys nuo konkrečios bylos aplinkybių ir yra susiję su ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytais sąlygomis. Taigi įvertinsiu ne tik tai, *ko* pagal šias sąlygas reikalaujama iš išduodančiosios institucijos, bet ir *jų* įtaką tam, *kokia* tai gali būti institucija.

1. ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas ir panaši nacionalinė byla

38. ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkte reikalaujama, kad ETO būtų išduotas su sąlyga, kad tyrimo priemonė yra galima *tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje*.

39. Taigi būtina išaiškinti, kas yra panaši nacionalinė byla, jeigu ETO išduodamas prašant perduoti turimus įrodymus.

40. Prieš aiškinant sąvoką „panaši nacionalinė byla“ reikia pateikti įžanginę pastabą. Šis klausimas iškilo ir buvo aptartas šios bylos dalyvių dėl Aukščiausiojo Federalinio Teismo pozicijos¹⁴, pagal kurią ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas visai netaikomas ETO, skirtam perduoti turimus įrodymus. Minėto teismo teigimu, įrodymų perdavimas savaime nėra tyrimo priemonė, todėl nepatenka į šios nuostatos taikymo sritį.

¹⁰ Pagal ETO direktyvos 2 straipsnio c punkto ii papunktį bet kuri kita pagal nacionalinę teisę kompetentinga institucija taip pat gali išduoti ETO, kai tokį ETO vėliau patvirtina viena iš jos 2 straipsnio c punkto i papunktyje išvardytų institucijų.

¹¹ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR, iš dalies keičiančiu pamatinius sprendimus 2002/584, 2005/214/TVR, 2006/783/TVR, 2008/909/TVR ir 2008/947/TVR ir stiprinančiu asmenų procesines teises bei skatinančiu tarpusavio pripažinimo principo taikymą sprendimams, priimtiems atitinkamam asmeniui asmeniškai nedalyvavus teisminiame nagrinėjime (OL L 81, 2009, p. 24) (toliau – Pagrindų sprendimas dėl EAO).

¹² 2023 m. kovo 2 d. Sprendime *Staatsanwaltschaft Graz (Diuseldorfo mokestinių baudžiamųjų bylų tarnyba)* (C-16/22, EU:C:2023:148, 33–36 punktai) Teisingumo Teismas konstatavo, kad gali būti taikomas arba ETO direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktis, arba jo ii papunktis.

¹³ 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002, 57–63 punktai). Vis dėlto 2019 m. gegužės 27 d. Sprendime *OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūros)* (C-508/18 ir C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 88–90 punktai) Teisingumo Teismas konstatavo, kad Vokietijos prokuratūra toje byloje neatitiko nepriklausomumo reikalavimo, būtino Europos arešto orderiui (EAO) išduoti. Tai reikėtų, kad prokuroras, kuris nėra visiškai nepriklausomas nuo vykdomosios valdžios, negali išduoti EAO, tačiau gali išduoti ETO. Reikia pabrėžti, jog šiuose dviejuose sprendimuose buvo pripažinta, kad teisės aktuose numatytos teisių gynimo priemonės dėl prokuroro veiksmų pakanka pagrindinėms teisėms apsaugoti, kai išduodamas ETO, tačiau to nepakanka išduodant EAO.

¹⁴ Žr. šios išvados 4 išnašoje nurodytą Aukščiausiojo Federalinio Teismo sprendimą.

41. Nesutinku su tokia nuomone: ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytos ETO išdavimo sąlygos, nedarant skirtumo tarp dviejų rūšių priemonių, nurodytų ETO direktyvos 1 straipsnyje. Pagal jo formuluotę iš šios nuostatos taikymo srities nepašalinamos tyrimo priemonės, kuriomis prašoma perduoti jau turimus įrodymus. Taigi ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas taip pat taikomas ETO, išduotam siekiant turimų įrodymų perdavimo, kaip šioje byloje nagrinėjamu atveju¹⁵.

42. Panaši nacionalinė byla, svarbi siekiant nustatyti, ar gali būti išduotas ETO, skiriasi atsižvelgiant į tai, ar ETO išduodamas siekiant surinkti naujus, ar perduoti jau turimus įrodymus. Taigi, kaip siūlo Komisija, Berlyno prokuratūra ir Vokietijos vyriausybė, panaši nacionalinė byla yra tokia, kurioje įrodymai perduodami Vokietijos teritorijoje iš vienos baudžiamosios bylos į kitą (pavyzdžiui, kai Miuncheno prokuratūra juos perduoda Berlyno prokuratūrai).

43. Tokį aiškinimą patvirtina ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotė, kurioje nurodyta, kad „ETO nurodyt[a] (-[o/s]) tyrimo priemon[ė] (-[ė/s])“¹⁶ yra ta (tos), kurią (-ias) institucija turi galėti nurodyti vykdyti savo šalyje. Nagrinėjamu atveju ETO nurodyta priemonė yra Prancūzijos valdžios institucijų jau turimų įrodymų perdavimas.

44. Klausimas, ar galima perduoti įrodymus, kuriuos sudaro atliekant tyrimą baudžiamajoje byloje ar vykstant baudžiamajam procesui surinkti ir perimti duomenys, reglamentuojamas Vokietijos teisės. Šis klausimas nėra išspręstas pačioje ETO direktyvoje. Šioje direktyvoje kaip tik daroma nuoroda į išduodančiosios valstybės teisę.

45. Ar atliekant šį vertinimą kokios nors reikšmės turi pagrindinės priemonės, kurias taikant Prancūzijoje buvo surinkti įrodymai?

46. Kadangi nacionalinėje teisėje nustatytos įrodymų perdavimo iš vienos baudžiamosios bylos į kitą sąlygos, pagrindinė priemonė gali tapti svarbi. Jeigu, pavyzdžiui, pagal Vokietijos teisę būtų draudžiama iš vienos bylos į kitą nacionaliniu lygmeniu perduoti perimtus duomenis, išduodančioji institucija taip pat negalėtų nurodyti atlikti tokį tarpvalstybinį perdavimą.

47. Vis dėlto neatrodo, kad taip yra nagrinėjamu atveju. Per teismo posėdį Vokietijos vyriausybė patvirtino, kad pagal Vokietijos teisę įrodymus galima perduoti iš vienos baudžiamosios bylos į kitą, įskaitant įrodymus, surinktus perimant telekomunikacijų duomenis. Tokio perdavimo

¹⁵ Reikėtų pridurti, jog per teismo posėdį kilo klausimas, ar tai, kad Vokietijai per Europolą buvo suteikta tikra laikė prieiga (bent nuo 2020 m. balandžio 3 d.) prie perimtų pranešimų, turėtų reikšti, kad Vokietija turėjo išduoti ETO, kuriuo būtų prašoma *surinkti* šiuos duomenis. Kaip paaiškino Berlyno prokuratūra ir Vokietijos vyriausybė, ši tiesioginė prieiga buvo suteikta ne baudžiamajo persekiojimo, o tik prevencinės teisėtvarkos tikslais. Jų teigimu, vėliau ETO buvo reikalingi, kad šie įrodymai būtų naudojami Vokietijos baudžiamajame procese. Priešingai, ETO, skirtas duomenims, su kuriais galima realiuoju laiku susipažinti per Europolą, rinkti, nebuvo būtinas (ar net įmanomas), nes su tokiais duomenimis nebuvo susipažinta siejant su ETO direktyvos 4 straipsnyje išvardytais procesais. Taigi ši direktyva nebuvo taikoma policijos priegai prie tikra laikų duomenų.

¹⁶ Išskirta mano.

sąlygos numatytos *Strafprozessordnung* (Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas; toliau – *StPO*). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išaiškinti Vokietijos teisę, kad nustatytų, ar šiuo atveju tikrai taip yra¹⁷.

48. Vis dėlto pagal ETO direktyvą nereikalaujama, kad išduodančioji institucija vertintų, ar vykdančiojoje valstybėje narėje taikytų pagrindinių įrodymų rinkimo priemonių buvo imtasi teisėtai, jai netgi draudžiama tai daryti. Išduodama ETO turimiems įrodymams perduoti, išduodančioji institucija privalo vadovautis tarpusavio pripažinimo principu, kuriuo Sąjungoje grindžiamas bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose. Jeigu pagrindinės priemonės nėra pripažįstamos neteisėtomis Prancūzijoje surengtame teismo procese, kurį atitinkamas asmuo turi turėti galimybę pradėti¹⁸, išduodančioji institucija negali kvestionuoti jų teisėtumo.

49. M.N. teigė, kad atskyrus įrodymų perdavimą nuo priemonių, kuriomis jie buvo surinkti, būtų leidžiama apeiti įtariamųjų ar kaltinamųjų apsaugą pagal išduodančiosios valstybės teisę. Jo nuomone, Vokietijos valdžios institucijos kreipėsi į kolegas Prancūzijoje, kad gautų įrodymų, prieštaraujančių Vokietijos teisei.

50. Šios bylos aplinkybės neleidžia įtarti piktnaudžiavimo tarpvalstybinio tyrimo procedūromis. Prancūzija gavo aptariamus įrodymus pati atlikdama tyrimą baudžiamojoje byloje. Nors šie įrodymai taip pat buvo svarbūs Vokietijai, Prancūzija nepradėjo jų rinkti Vokietijoje atliekamo tyrimo baudžiamojoje byloje tikslais. Taigi, net jeigu Vokietijos teismas tikrai neleistų įvykdyti tokio perėmimo, jeigu jis būtų vykdomas Vokietijoje, Prancūzijos valdžios institucijos tokių priemonių ėmėsi laikydamosi Prancūzijos teisės ir gavusios kompetentingo Prancūzijos teismo leidimą.

51. Nors valstybių narių baudžiamosios teisės sistemos labai skiriasi¹⁹, tai nereiškia, kad vienoje sistemoje įtariamųjų ir kaltinamųjų pagrindinės teisės apsaugomos, o kitoje sistemoje jos pažeidžiamos. Priešingai, Sąjungos teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose grindžiamas prielaida, kad visos valstybės narės gerbia pagrindines teises. Nors konkrečiu atveju ši prielaida gali

¹⁷ Pagal mano pačios neišvengiamai paviršutinišką *StPO* analizę jo 477 straipsnio 2 dalyje numatytas *ex officio* asmens duomenų perdavimas iš vienos baudžiamosios bylos į kitą, o šio kodekso 480 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad tai turi nurodyti prokuroras parengiamajame procese ir po to, kai šis procesas galutinai užbaigiamas; bet kuriuo kitu atveju tokį perdavimą paskiria bylą nagrinėjantis pirmininkaujantis teisėjas. Pareiga pateikti įrodymus gali būti kildinama iš 152 straipsnio 2 dalyje nustatyto privalomojo baudžiamojo persekiojimo principo. Iš esmės perduoti duomenis galima tik tuo atveju, jei atitinkami įrodymai susiję su nusikalstama veika, dėl kurios baudžiamojo persekiojimo galėjo būti nurodyta taikyti tokią priemonę; antraip būtina gauti atitinkamo asmens sutikimą. Vogel, B., Köppen, P., ir Wahl, T., „Access to Telecommunication Data in Criminal Justice: Germany“, Sieber, U., ir von zur Mühlen, N. (red.), „Access to Telecommunication Data in Criminal Justice. A Comparative Analysis of European Legal Orders“, Duncker & Humblot, Berlynas, 2016, p. 518; Gieg, G., Barthe, C. ir Gericke, J. (red.), „Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung“, 477 str. 1 d.; 479 str. 3 d., C.H. Beck, Miunchenas, 2023.

¹⁸ Klausimas, ar su *EncroChat* perėmimais susiję asmenys galėjo ginčyti tai Prancūzijoje, dabar nagrinėjamas EŽTT. Žr. šios išvados 4 išnašą.

¹⁹ Nacionalinis baudžiamasis procesas valstybėse narėse labai skiriasi ne tik kalbant apie prieinamas tyrimo priemones (Armada I., „The European Investigation order and the lack of European Standards for Gaiting Evidence: Is a Fundamental Rights-Based Refusal the Solution?“, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 6 (1), 2015, p. 9), bet ir apie jų naudojimo sąlygas (Bachmaier, L., „Mutual Recognition and Cross-Border Interception of Communications: The Way Ahead for the European Investigation Order“, Brière, C., ir Weyembergh, A., (red.) „The Needed Balances in EU Criminal Law: Past, Present and Future“, Hart Publishing, Oksfordas, 2018, p. 317). Pavyzdžiui, kiek tai susiję su duomenų perėmimu, kai kuriose valstybėse narėse pateikiamas nusikalstamų veikų, kurias tiriant gali būti nurodyta taikyti tokią priemonę, sąrašas (pvz., Vokietija); kitos valstybės narės daugiausia dėmesio skiria minimalios sankcijos reikalavimui (pvz., Prancūzija); dar kitos valstybės narės taiko ir viena, ir kita. Be to, pagal skirtingus nacionalinės teisės aktus tokią tyrimo priemonę leidžiama taikyti, jeigu yra tam tikrų įtarimų, arba privalomai įvertinus būtinumą (ar tą patį rezultatą būtų galima pasiekti mažiau ribojančia priemone). Galiausiai valstybės narės skirtingai reglamentuoja maksimalią perėmimo nurodymo galiojimo trukmę ir jo pratęsimo galimybę (žr. Tropina, T., „Comparative Analysis“, Sieber, U., ir von zur Mühlen, N., (red.), „Access to Telecommunication Data in Criminal Justice. A Comparative Analysis of European Legal Orders“, Duncker & Humblot, Berlynas, 2016, p. 67–72, 77–79).

būti paneigta kompetentingame teisme nagrinėjamoje byloje, dėl to negalima abejoti tarpusavio pasitikėjimo principu, kuriuo grindžiamas ETO ir kitos bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonės.

52. Taigi pagal ETO 6 straipsnio 1 dalies b punktą išduodančioji institucija turi patikrinti, ar Vokietijoje perimant telekomunikacijų duomenis vienos baudžiamosios bylos tikslais surinkti duomenys gali būti perduoti kitos baudžiamosios bylos tikslais. Tokiu atveju ši institucija gali išduoti ETO dėl įrodymų, surinktų perimant telekomunikacijų duomenis kitoje Sąjungos valstybėje narėje, perdavimo. Išduodama tokį ETO, išduodančioji institucija negali kvestionuoti priemonių, kuriomis vykdančiojoje valstybėje narėje buvo surinkti įrodymai, teisėtumo.

53. Galiausiai papildomo 3 klausimo b punkte prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti, ar svarbu tai, kad perimant duomenis vykdančiojoje valstybėje buvo perimti Vokietijos naudotojų mobiliųjų telefonų duomenys, ar tai, kad toks perėmimas buvo atliktas siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn šioje valstybėje. Manau, šios aplinkybės, net jei jos ir teisingos, neturi reikšmės aiškinant ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktą.

54. Pirma, tai, kad Vokietijos teritorijoje buvo perimti mobiliųjų telefonų naudotojų duomenys, neturi reikšmės ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkto taikytinumui: neatsižvelgiant į tai, kur buvo surinkti įrodymai, tam, kad jie būtų perduoti iš Prancūzijos į Vokietiją naudojant ETO, jie turi atitikti Vokietijos taisykles, taikytinas panašiai nacionalinei bylai.

55. Antra, prielaida, kad Prancūzijos valdžios institucijos perėmė duomenis Vokietijos interesais, yra nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą padaryta faktinė prielaida, kuri yra nepagrįsta, ir Teisingumo Teismas negali padaryti išvadų dėl jos; dar svarbiau tai, kad iš ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punkto nuostatos negalima daryti išvados, kad jos aiškinimui yra svarbus išduodančiosios valstybės interesas.

Tarpinė išvada

56. Kai ETO išduodamas siekiant, kad būtų perduoti kitos valstybės jau turimi įrodymai, nurodant panašią nacionalinę bylą pagal ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktą reikalaujama, kad išduodančioji institucija nustatytų, ar pagal atitinkamą nacionalinę teisę iš vienos nacionalinės baudžiamosios bylos į kitą leidžiama perduoti įrodymus, surinktus perimant pranešimus, o jeigu leidžiama, kokiomis sąlygomis.

57. Spręsdama, ar gali išduoti ETO dėl turimų įrodymų perdavimo, išduodančioji institucija negali vertinti pagrindinės įrodymų, kuriuos ji prašo perduoti ETO, rinkimo priemonės vykdančiojoje valstybėje teisėtumo.

58. Tai, kad pagrindinės priemonės buvo taikomos išduodančiosios valstybės teritorijoje arba šios valstybės interesais, neturi įtakos pirma pateiktam atsakymui.

2. ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas ir kompetentinga išduodančioji institucija

59. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ETO šioje byloje turėjo išduoti teismas, o ne prokuroras. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia siekia išsiaiškinti, ar tokia išvada darytina iš ETO direktyvos 2 straipsnio

c punkto i papunkčio, siejamo su jos 6 straipsnio 1 dalies b punktu, ir ar tai, kad Prancūzijos valdžios institucijos perėmė mobiliuosius telefonus Vokietijos teritorijoje, turi įtakos atsakymui į šį klausimą.

60. Teisingumo Teismas jau yra paaškinęs, kad ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas išties yra svarbus siekiant konkrečiu atveju nustatyti kompetentingą išduodančiąją instituciją. Sprendime *Spetsializirana Prokuratura (Srauto ir vietos nustatymo duomenys)* Teisingumo Teismas susiejo ETO direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktį su jos 6 straipsnio 1 dalies b punktu²⁰. Jis patikslino, kad ETO turi išduoti teismas, jei to reikalaujama pagal išduodančiosios valstybės narės teisę, susijusią su ta pačia priemone vidaus aplinkybėmis²¹. Tokiu atveju *kompetentinga* išduodančioji institucija yra teismas, nors tos pačios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje ir nurodytas prokuroras²².

61. Trumpai tariant, prokuroras iš esmės gali būti išduodančioji institucija, tačiau konkrečioje byloje kompetentinga išduodančioji institucija nustatoma pagal panašioje nacionalinėje byloje taikomą nacionalinę teisę.

62. Atsižvelgiant į mano pirma pateiktą analizę dėl to, kaip pagal ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktą reikia suprasti panašią nacionalinę bylą, kai ETO išduodamas prašant perduoti turimus įrodymus, ETO turėjo išduoti teismas, jeigu to būtų reikalaujama pagal Vokietijos teisę nacionaliniu lygmeniu perduodant perimtus telekomunikacijų duomenis.

63. Taigi siekiant nustatyti kompetentingą išduodančiąją instituciją neturi reikšmės tai, kad pagal Vokietijos teisę teismas turėtų leisti taikyti perėmimo priemones. Pakaktų kelti klausimą, ar panašų nacionalinį perdavimą turėtų leisti teismas. Neatrodo, kad pagal Vokietijos teisę taip yra.

64. Atsižvelgiant į tai, lieka neatsakyta į vieną svarbų klausimą. Jeigu turimi įrodymai būtų perduoti šalies viduje, iš vieno prokuroro kitam (pavyzdžiui, iš Miuncheno į Berlyną), pagal Vokietijos teisę pagrindinę telekomunikacijų duomenų perėmimo priemonę būtų leidęs taikyti teismas. Taigi pagrindinių teisių suvaržymo proporcingumą būtų patikrinęs teismas. Dėl to, atsižvelgiant į įtariamųjų ir kaltinamųjų teisių apsaugą, tokius įrodymus galima leisti naudoti kitoje baudžiamojame byloje be dar vieno teismo įsikišimo.

65. Vis dėlto, kai pagrindinei priemonei taikoma kita teisinė sistema, taisyklė, pagal kurią nereikalaujama turimų įrodymų perdavimo teisminės kontrolės, taikoma kitokiomis, nežinomomis aplinkybėmis²³.

²⁰ 2021 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Spetsializirana prokuratura (Srauto ir vietos nustatymo duomenys)* (C-724/19, EU:C:2021:1020, 35 ir 44 punktai). Taip pat žr. 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002, 52 punktas).

²¹ 2021 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Spetsializirana prokuratura (Srauto ir vietos nustatymo duomenys)* (C-724/19, EU:C:2021:1020, 35 ir 45 punktai).

²² Tai taip pat logiška atsižvelgiant į siekį užkirsti kelią palankesnio teisinio reglamentavimo paieškom: jeigu pagal nacionalinę teisę reikalaujama, kad nacionaliniu lygmeniu dalyvautų teismas, šio reikalavimo neturėtų būti atsisakoma naudojant ETO. Mangiaracina, A., „A New and Controversial Scenario in the Gathering of Evidence at the European Level: The Proposal for a Directive on the European Investigation Order“, *Utrecht Law Review*, Vol. 10(1), 2014, p. 126.

²³ Vis dėlto reikėtų pasakyti, kad pastangos, kurių imtasi siekiant užtikrinti minimalų suderinimą baudžiamojo proceso teisės srityje, atlieka svarbų vaidmenį „susipažįstant“ su skirtingomis valstybių narių teisinėmis sistemomis. Turiu omenyje tokias priemones kaip 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1) arba 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

66. Kad ir kaip būtų, šioje byloje perimti telekomunikacijų duomenis leido Prancūzijos teismai²⁴. Pagal tarpusavio pripažinimo principą, kuriuo grindžiama ETO sistema, reikalaujama, kad Vokietijos valdžios institucijos šiam proceso etapui suteiktų tokią pačią reikšmę, kurią jos teiktų nacionaliniu lygmeniu. Taip būtų, net jei konkrečiu atveju Vokietijos teismas nuspręstų kitaip.

67. O kaip būtų, jeigu pagal Prancūzijos teisę nebūtų reikalaujama teismo leidimo perėmimo priemonėms? Per teismo posėdį Komisija patikslino, kad tokiu atveju būtų kitaip, ir teigė, kad ETO, kuriuo prašoma perduoti turimus įrodymus, galėtų būti laikomas prieštaraujančiu Sąjungos teisei, jeigu Prancūzijos teismai nebūtų leidę taikyti pagrindinės priemonės. Tai reikštų, kad ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktas nėra visiškai nereikšmingas pagrindinei priemonei, kai ETO išduodamas prašant perduoti turimus įrodymus.

68. Jeigu pagal nacionalinę teisę teisė prašyti perduoti įrodymus suteikiama prokurorui, nes teismas iš pradžių leido rinkti tokius įrodymus, ši nacionalinė taisyklė, mano nuomone, tampa reikšminga pagal ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktą. Tai reiškia, kad išduodančioji institucija turi patikrinti, ar pagrindinei priemonei buvo suteiktas pagal nacionalinę teisę reikalaujamas teismo leidimas. Tačiau išduodančioji institucija negalėtų kvestionuoti tokio leidimo statuso ir privalėtų sutikti su teismo leidimu vykdančiojoje valstybėje lygiai taip pat, kaip sutiktų su nacionaliniu leidimu.

69. Vis dėlto, jeigu vykdančioji valstybė neįtrauktų teismo į pagrindinės priemonės leidimo procesą, o išduodančioji valstybė to reikalautų panašioje nacionalinėje byloje, pastaroji valstybė galėtų reikalauti teismo leidimo išduoti ETO turimiems įrodymams perduoti. Taip būtų net ir tuo atveju, jeigu ji nereikalautų tokio leidimo perduodant įrodymus nacionaliniu lygmeniu.

70. Šioje byloje nagrinėjamu atveju visus veiksmus, kurių imtasi siekiant surinkti duomenis per *EncroChat* serverį Prancūzijoje, leido kompetentingi Prancūzijos teismai²⁵. Taigi neižvelgiu jokios priežasties, dėl kurios Vokietijos prokuroras negalėtų išduoti ETO dėl šių įrodymų perdavimo.

71. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas papildomai pateikė pirmojo klausimo b punktą, grindžiamą prielaida, kad Vokietijos valdžios institucijos paskatino Prancūziją rinkti duomenis Vokietijos interesais Vokietijos teritorijoje²⁶.

72. Šis klausimas yra iš dalies hipotetinis, nes įrodymai buvo renkami Prancūzijos iniciatyva jos pačios atliekamo tyrimo tikslais. *EncroChat* naudotojų Vokietijoje aptikimas buvo telekomunikacijų perėmimo pasekmė, o ne priežastis.

73. Tai, kad kai kurie *EncroChat* naudotojai buvo Vokietijos teritorijoje, mano nuomone, neturi jokios reikšmės išduodančiosios institucijos sąvokai. Kadangi ETO gali būti išduotas tik priemonėms, kurias galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje, taikomos tos pačios nacionalinės taisyklės dėl išduodančiosios institucijos, neatsižvelgiant į tyrimo priemonės vykdymo vietą ir tai, kas ją vykdo. Vienintelis skirtumas yra tas, ar bus naudojamas ETO, ar nacionalinis tyrimo orderis²⁷.

²⁴ Šiomis aplinkybėmis jau minėjau, kad 2022 m. balandžio mėn. Prancūzijos Konstitucinė Taryba konstatavo, jog Prancūzijos teisės aktai, pagal kuriuos buvo nurodyta perimti *EncroChat*, atitinka Prancūzijos Konstituciją. Žr. šios išvados 4 išnašą.

²⁵ Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tokį leidimą davė Lilio baudžiamųjų bylų teismas.

²⁶ Kadangi Vokietijos naudotojų mobilieji telefonai, kuriuose buvo saugomi duomenys, buvo Vokietijoje.

²⁷ Perėmimo, atlikto išduodančiosios valstybės teritorijoje, svarba bus nagrinėjama analizuojant ketvirtąją klausimų grupę, susijusią su ETO direktyvos 31 straipsnio aiškinimu. Žr. šios išvados D dalį.

Tarpinė išvada

74. Jeigu teismas leido vykdyti pagrindinę priemonę vykdančiojoje valstybėje, tai nereiškia, kad ir ETO dėl tokių įrodymų perdavimo turi išduoti teisėjas, net jeigu pagal išduodančiosios valstybės teisę būtent teisėjas turi įpareigoti rinkti pagrindinius įrodymus.

75. Tai, kad perėmimas buvo įvykdytas kitos valstybės narės teritorijoje, neturi jokios reikšmės nustatant išduodančiąją instituciją.

3. ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punktas ir proporcingumas

76. Pagal ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punktą išduoti ETO turi būti būtina ir proporcinga baudžiamojo proceso tikslu, atsižvelgiant į įtariamojo arba kaltinamojo teises²⁸.

77. Šis proporcingumo vertinimas grindžiamas tiek Sąjungos, tiek išduodančiosios valstybės teise²⁹.

78. Išduodančioji institucija turi įsitikinti, kad ETO yra būtinas ir proporcingas, atsižvelgiant į ETO išdavimo metu buvusias aplinkybes. Šiuo klausimu M.N. teisingai teigia, kad vertinant ETO proporcingumą visiškai nesvarbu, ar nusikalstamų veikų tyrimas buvo sėkmingai baigtas ir jį užbaigus buvo priimta daug apkaltinamųjų nuosprendžių už sunkius nusikaltimus.

79. Svarbus klausimas veikiausiai yra tas, ar privataus gyvenimo ribojimo lygis, susijęs su prokuratūros galimybe susipažinti su perduotais įrodymais, gali būti pateisinamas viešojo intereso ištirti aptariamą nusikalstamą veiką ar vykdyti baudžiamąjį procesą svarba, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes.

80. Šiuo klausimu savo jurisprudencijoje, susijusioje su E. privatumo direktyva³⁰, Teisingumo Teismas konstatavo, kad viešosios valdžios institucijų galimybė susipažinti su srauto ir vietos nustatymo duomenimis visada reiškia didelį atitinkamų asmenų privataus gyvenimo suvaržymą³¹.

81. Nors pati E. privatumo direktyva netaikoma šioje byloje nagrinėjamam atvejui³², išvados dėl didelio pagrindinių teisių suvaržymo dėl susipažinimo su srauto ir vietos nustatymo duomenimis yra svarbios ir šiai bylai: Vokietijos viešosios valdžios institucijų galimybė susipažinti su iš

²⁸ ETO direktyvos 11 konstatuojamojoje dalyje ši nuostata papildomai paaiškinta, nurodant, kad „išduodančioji institucija turėtų įsitikinti, ar reikalaujami įrodymai yra būtini ir proporcingi proceso tikslais, ar pasirinkta tyrimo priemonė yra būtina ir proporcinga atitinkamų įrodymų rinkimo tikslais ir ar kita valstybė narė turėtų dalyvauti tų įrodymų rinkime išduodant ETO“. Kaip matyti iš šios konstatuojamosios dalies formuluotės, joje daugiausia dėmesio skiriama pirmosios rūšies ETO, t. y. skirtam naujų įrodymų rinkimui.

²⁹ ETO išdavimo formoje palikta vietos išduodančiosios institucijos išsamiam paaiškinimui, kodėl ETO yra būtinas konkrečiu atveju (ETO direktyvos A priedas, G dalis). Dėl ETO formos svarbos vertinant proporcingumą žr. Bachmaier Winter, L., „The Role of the Proportionality Principle in Cross-Border Investigations Involving Fundamental Rights“, Ruggeri S. (red.), „Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings: A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina“, Springer, Berlynas, 2013, p. 318.

³⁰ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514; toliau – E. privatumo direktyva).

³¹ Pavyzdžiui, žr. 2021 m. kovo 2 d. Sprendimą *Prokuratuur* (Galimybės susipažinti su elektroninių ryšių duomenimis sąlygos) (C-746/18, EU:C:2021:152, 39 punktas) ir 2022 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Commissioner of An Garda Síochána ir kt.* (C-140/20, EU:C:2022:258, 44 punktas).

³² Ši direktyva taikoma tik tais atvejais, kai valstybės valdžios institucijos gauna telekomunikacijų operatorių saugomus srauto ir vietos nustatymo duomenis. Priešingai, ji netaikoma, kai šios institucijos tiesiogiai perima telekomunikacijų duomenis. Šiuo klausimu žr. 2020 m. spalio 6 d. Sprendimą *La Quadrature du Net ir kt.* (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, EU:C:2020:791, 103 punktas).

Prancūzijos perduotais pranešimų duomenimis gali būti pripažįstama dideliu pagrindinių teisių suvaržymu. Vis dėlto net didelis suvaržymas gali būti pateisinamas vienodai svarbiu viešuoju interesu³³.

82. Šį interesą gali įvertinti tik išduodančioji institucija (arba kontrolę atliekantis nacionalinis teismas pagal ETO direktyvos 14 straipsnio 2 dalį), atsižvelgdama į visas bylos aplinkybes, o tai pirmiausia reglamentuojama nacionalinėje teisėje³⁴. Kaip jau paaškinau, taikytina ta nacionalinė teisė, kuria reglamentuojamas įrodymų perdavimas iš vienos baudžiamosios bylos į kitą.

83. Teisingumo Teismas negali vietoj išduodančiosios institucijos arba kontrolę atliekančio nacionalinio teismo vertinti konkretaus ETO proporcingumo. Be to, kad neturi jurisdikcijos tai daryti, Teisingumo Teismas taip pat nėra išsamiai susipažinęs su visais reikšmingais teisės aktais ir faktinėmis aplinkybėmis, susijusiomis su konkrečiu baudžiamuoju tyrimu. Taigi ne Teisingumo Teismas turi spręsti, ar būtų neproporcinga nurodyti perduoti visų *EncroChat* naudotojų Vokietijoje duomenis, nesant konkrečių padarytų nusikaltimų įrodymų.

84. 2 klausimo b punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar vertinant proporcingumą reikia atsižvelgti į duomenų perėmimo metodo slaptumą, kai išduodančiosios valstybės institucijos negali patikrinti surinktų duomenų vientisumo.

85. Mano nuomone, slaptumas iš tikrųjų gali turėti įtakos įtariamųjų ar kaltinamųjų galimybei apsiginti. Vis dėlto tai svarbu įrodymų leistinumui, apie kurį kalbama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo penktojoje klausimų grupėje.

Tarpinė išvada

86. ETO, kuriuo prašoma perduoti turimus įrodymus, būtinumą ir proporcingumą turi įvertinti išduodančioji institucija, numatant, kad kompetentingas nacionalinis teismas gali patikrinti tokį vertinimą. Atliekant tokį vertinimą reikia atsižvelgti į tai, kad nacionalinės valdžios institucijos prieiga prie perimtų ryšių duomenų yra didelis duomenų subjektų privataus gyvenimo suvaržymas. Šį suvaržymą turi nusverti svarbus viešasis interesas tirti nusikaltimus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už juos.

4. Ar pagal Sąjungos teisę reikalaujama, kad esant dideliame pagrindinių teisių suvaržymui proporcingumą įvertintų teismas?

87. 1 klausimo c punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę, nepaisant taikytinos nacionalinės teisės, reikalaujama, kad teismas leistų prokurorui susipažinti su įrodymais, gautais perimant pranešimus.

88. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad norint išduoti ETO, kad būtų perduoti įrodymai, kuriuos sudaro perimti telekomunikacijos duomenys, visada reikalingas teismo leidimas. Šis teismas rėmėsi Sprendimu *Prokuratuur*.

³³ Pagal analogiją žr. 2022 m. birželio 21 d. Sprendimą *Ligue des droits humains* (C-817/19, EU:C:2022:491, 122 punktas).

³⁴ Pavyzdžiui, kiek tai susiję su įtarimų lygiu, kurio reikia tam, kad būtų imtasi tam tikros tyrimo priemonės.

89. Tame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, jog tam, kad valdžios institucijoms būtų suteikta prieiga prie telekomunikacijų paslaugų teikėjų saugomų duomenų, reikia gauti išankstinį teismo ar kitos nešališkos institucijos leidimą³⁵. Teisingumo Teismas klievėsi įtikinamu generalinio advokato argumentu³⁶, pagal kurį prokuroras, kuris yra baudžiamosios bylos šalis, negali būti laikomas nešališku. Dėl šios priežasties kyla klausimas, ar tokia įstaiga gali atlikti proporcingumo analizę, nesuteikdama pirmenybės kaltinimo interesams įtariamųjų ir kaltinamųjų privatumo ir duomenų apsaugos interesų atžvilgiu.

90. Atsižvelgiant į tai, kad ETO direktyvos 6 straipsnio 1 dalies a punkte taip pat reikalaujama, kad ETO būtų proporcingas, gali kilti klausimas, ar vadovaujantis Sprendimo *Prokuratuur* logika prokurorui išvis gali būti pavesta atlikti tokį proporcingumo vertinimą?

91. ETO direktyvoje klausimą, ar prokuroras gali išduoti ETO, palikta išspręsti nacionalinėse teisinėse sistemose. Tai logiška, atsižvelgiant į skirtingą valstybių narių baudžiamosios justicijos sistemų organizavimą. Šis nacionalinėse teisinėse sistemose atliekamas vertinimas susijęs su klausimu, ar prokuroras gali atlikti nešališką proporcingumo vertinimą. Jeigu prokurorui, kaip baudžiamosios bylos šaliai, nebūtų tinkama išduoti ETO, ETO direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktis netektų prasmės.

92. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas norėjo pasakyti, kad Sąjungos teisė turėtų būti taikoma ir pagal ją teismo leidimo turėtų būti reikalaujama tik tuo atveju, kai priemonės reiškia didelį pagrindinių teisių suvaržymą. Tokia situacija buvo susiklosčiusi byloje *Prokuratuur* ir kitose bylose, susijusiose su E. privatumo direktyva.

93. Trumpas atsakymas yra toks, kad E. privatumo direktyva ir jai reikšminga jurisprudencija šioje byloje nagrinėjamam atvejui netaikoma. Jos svarbios tik tuo atveju, kai telekomunikacijų paslaugų teikėjai pagal nacionalinę teisę privalo saugoti su telekomunikacijomis susijusius srauto ir vietos nustatymo duomenis ir kai valdžios institucijos reikalauja suteikti prieigą prie taip saugomų duomenų. Kai valstybės narės tiesiogiai perima duomenis, nenustatydamos jokių įpareigojimų telekomunikacijų paslaugų teikėjams, taikoma ne E. privatumo direktyva, o nacionalinė teisė³⁷.

94. Vis dėlto, gilinantis į Sprendimo *Prokuratuur* logiką, kaip siūlė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, būtų galima kelti klausimą, kodėl Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl savo pareigų pobūdžio prokuroras negali nešališkai įvertinti proporcingumo, prašydamas tinklo paslaugų teikėjų suteikti prieigą prie telekomunikacijų duomenų.

95. Kiek tai susiję su E. privatumo direktyva, duomenis, su kuriais susipažįsta prokuroras, visada turi telekomunikacijų operatoriai, kurie pagal nacionalinę teisę privalo saugoti visų gyventojų srauto ir vietos nustatymo duomenis. Taip saugomi duomenys yra susiję ne su konkrečiu atveju, o veikiau su masiniu sekimu. Prokuroro prašymas leisti susipažinti su duomenimis konkretaus baudžiamąjo tyrimo tikslais yra pirmoji proga, kai galima atsižvelgti į individualias aplinkybes. Todėl buvo pagrįsta reikalauti, kad tokios prieigos proporcingumą įvertintų teismas. Teismo įsikišimas yra būtinas siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui galimybe masiškai ir bendrai gauti saugomus duomenis.

³⁵ 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *Prokuratuur* (Galimybės susipažinti su elektroninių ryšių duomenimis sąlygos) (C-746/18, EU:C:2021:152, 51, 53 ir 54 punktai).

³⁶ Generalinio advokato G. Pitruzzella išvada byloje *Prokuratuur* (Galimybės susipažinti su elektroninių ryšių duomenimis sąlygos) (C-746/18, EU:C:2020:18, 103–123 punktai).

³⁷ 2020 m. spalio 6 d. Sprendimas *La Quadrature du Net ir kt.* (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, EU:C:2020:791, 103 punktas).

96. Taigi Sprendime *Prokuratuur* padarytos išvados skiriasi nuo šioje byloje nagrinėjamos situacijos. Šiuo atveju perduotini duomenys nėra renkami nediferencijuojant iš visų gyventojų – jie renkami siekiant Prancūzijoje atlikti konkretų nusikalstamų veikų tyrimą. Šiuo pirmuoju etapu, kai šie duomenys tapo prieinami, šių duomenų rinkimą kontroliavo teismas.

97. Taigi pagrindinės teisės į privatų gyvenimą ir teisės į duomenų apsaugą ribojimo lygis, dėl kurio buvo priimtas Sprendimas *Prokuratuur*, nėra toks pat kaip šioje byloje. Duomenys, kuriuos buvo prašoma perduoti trimis Frankfurto prokuratūros išduotais ETO, buvo susiję tik su *EncroChat* naudotojais Vokietijoje, nes buvo įtarimų, kad ši paslauga daugiausia naudojama nusikalstamoms veikoms daryti.

98. Tai nereiškia, kad tokių asmenų privataus gyvenimo suvaržymas nėra didelis. Vis dėlto jo vis vien negalima lyginti su masiniu visų gyventojų sekimu.

99. Be išduodančiosios institucijos pareigos įvertinti proporcingumą ir paaiškinti tokį vertinimą, ETO direktyvoje numatytos papildomos apsaugos priemonės. Jeigu prokurorai pažeidžia pagrindines teises, pagal ETO direktyvos 14 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų teisių gynimo priemones, lygiavertes toms, kuriomis galima pasinaudoti panašioje nacionalinėje byloje. Taigi įtariamasis arba kaltinamasis turėtų turėti galimybę ginčyti proporcingumo vertinimą, kurį prokuroras atliko išduodamas ETO dėl įrodymų perdavimo³⁸. Taip nėra kalbant apie E. privatumo direktyvą.

100. Galiausiai norėčiau trumpai aptarti Teisės saugos direktyvos³⁹ svarbą nustatant išduodančiąją instituciją. Šis klausimas kilo, nes Teisingumo Teismas Sprendime *La Quadrature du Net* paaiškino, kad E. privatumo direktyva netaikoma tiesioginiam duomenų perėmimui ir kad jam taikoma nacionalinė teisė, „išskyrus atvejus, kai taikoma [Teisės saugos direktyva]“⁴⁰. Taigi kyla klausimas, ar įpareigojimas, kad ETO dėl turimų įrodymų perdavimo išduotų teismas, kai įrodymus sudaro perimti duomenys, kyla iš Teisės saugos direktyvos.

101. Teisės saugos direktyva, kuria saugomi asmens duomenys nusikalstamų veikų tyrimo srityje, tikrai gali būti taikoma šios bylos aplinkybėms⁴¹. Vis dėlto, mano nuomone, šioje direktyvoje nėra jokios taisyklės, kuria remdamasis Teisingumo Teismas galėtų padaryti išvadą, kad pagal Sąjungos teisę valstybės narės įpareigojamos užtikrinti išankstinį teismo leidimą tiesioginei prokuroro prieigai prie duomenų, gautų perimant telekomunikacijų duomenis.

³⁸ EŽTT suformuotoje jurisprudencijoje, susijusioje su Europos Žmogaus Teisių konvencijos (EŽTK) 8 straipsniu, kuriuo užtikrinama teisė į privataus gyvenimo gerbimą, buvo nustatyti pažeidimai, kai pagal įstatymą nebuvo reikalaujama atlikti proporcingumo vertinimo ir nebuvo numatyta teisminė kontrolė. Pavyzdžiui, žr. 2016 m. sausio 12 d. EŽTT sprendimą *Szabó ir Vissy prieš Vengriją* (CE:ECHR:2016:0112JUD003713814, 89 punktas).

³⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuria panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89; klaidų ištaisymas OL L 127, 2018, p. 6) (toliau – Teisės saugos direktyva).

⁴⁰ 2020 m. spalio 6 d. Sprendimas *La Quadrature du Net ir kt.* (511/18, 512/18 ir 520/18, EU:C:2020:791, 103 punktas).

⁴¹ Vertinant pagal Teisės saugos direktyvą, šią bylą galima apibūdinti kaip apimančią du asmens duomenų tvarkymo atvejus: pirma, kompetentingos Prancūzijos valdžios institucijos buvo duomenų valdytojos, kai perėmė ir rinko elektroninių ryšių duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo tikslais. Antra, perdavus šiuos duomenis Frankfurto prokuratūrai, kuri jų paprašė Vokietijoje baudžiamojoje byloje atliekamo tyrimo tikslais pagal ETO, ši prokuratūra tapo duomenų valdytoja.

102. Šioje direktyvoje reglamentuojamos viešosios valdžios institucijų, kurios veikia kaip duomenų valdytojos ir kurios, be kita ko, privalo atlikti proporcingumo vertinimą, pareigos⁴², tačiau joje nenustatyta, kokios tai gali būti institucijos.

Tarpinė išvada

103. Pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad ETO, kuriuo prašoma perduoti turimus įrodymus, surinktus perimant telekomunikacijų duomenis, išduotų teismas, jeigu nacionalinėje teisėje numatyta, kad tokį perdavimą panašioje nacionalinėje byloje gali nurodyti prokuroras.

D. ETO direktyvos 31 straipsnis ir reikalavimas pranešti

104. Savo ketvirtąją klausimų grupę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Prancūzijos valdžios institucijų vykdomam telekomunikacijų duomenų perėmimui turėjo būti taikoma pareiga pranešti pagal ETO direktyvos 31 straipsnį. Jeigu atsakymas į šį klausimą būtų teigiamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar toks pranešimas turėjo būti išsiųstas teismui, atsižvelgiant į tai, kad pagal Vokietijos teisę tik teismas galėjo leisti perimti telekomunikacijų duomenis.

105. Atitinkamose ETO direktyvos 31 straipsnio dalyse numatyta:

„1. Tais atvejais, kai siekiant įvykdyti tyrimo priemonę vienos valstybės narės (toliau – perimančioji valstybė) kompetentinga institucija duoda leidimą perimti telekomunikacijos tinklais perduodamą informaciją, o nurodyme perimti informaciją nurodytas informacijos perėmimo subjekto susižinojimo adresas naudojamas kitos valstybės narės (toliau – valstybė, kuriai pranešama), kurios techninės pagalbos nereikia informacijos perėmimui įvykdyti, teritorijoje, perimančioji valstybė informuoja valstybės, kuriai pranešama, kompetentingą instituciją apie informacijos perėmimą:

- a) prieš perimant informaciją – tais atvejais, kai nurodymo atlikti informacijos perėmimą pateikimo metu perimančiosios valstybės kompetentinga institucija žino, kad informacijos perėmimo subjektas yra arba bus valstybės, kuriai pranešama, teritorijoje;
- b) informacijos perėmimo metu arba perėmus informaciją – iškart po to, kai tampa žinoma, kad informacijos perėmimo subjektas informacijos perėmimo metu yra arba buvo valstybės, kuriai pranešama, teritorijoje.

2. 1 dalyje nurodytas pranešimas siunčiamas naudojant C priede nustatytą formą.

<...>“

⁴² Teisingumo Teismas nurodė, kad, keičiant duomenų tvarkymo tikslą pagal Teisėsaugos direktyvos 4 straipsnio 2 dalį, vertinimas, ar laikomasi į šios direktyvos taikymo sritį patenkančių duomenų tvarkymą reglamentuojančių principų, turi būti atliekamas kiekvieną kartą, kai duomenys tvarkomi konkrečiai ir atskirai (žr. 2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Inspektor / Inspektorata kam Visshia sadeben savet (Asmens duomenų tvarkymo tikslai – Ikitėisminis tyrimas baudžiamojoje byloje)* (C-180/21, EU:C:2022:967, 56 punktas)).

106. ETO direktyvos 31 straipsnis susijęs su atvejais, kai viena valstybė narė perima telekomunikacijų duomenis kitos valstybės narės teritorijoje, kai nereikia jokios tos kitos valstybės techninės pagalbos⁴³.

107. Šia nuostata siekiama dviejų tikslų. Pirma, toliau laikantis tarptautinio mandagumo, numatyto pagal ankstesnius savitarpio teisinės pagalbos susitarimus⁴⁴, pareiga pranešti siekiama stiprinti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės dalyvių tarpusavio pasitikėjimą⁴⁵. Kitas pranešimo vaidmuo – leisti valstybei narei, kuriai pranešama, apsaugoti asmenų pagrindines teises savo teritorijoje⁴⁶.

108. ETO direktyvos 31 straipsnis taikomas tuo atveju, kai vykdoma tarpvalstybinė priemonė, bet ETO neišduodamas, nes valstybė narė ją vykdo vienašališkai⁴⁷.

109. Toks aiškinimas išplaukia iš ETO direktyvos 31 straipsnio formuluotės – jame, kitaip nei ETO direktyvos 30 straipsnyje, visiškai neminimas ETO išdavimas. Be to, 31 straipsnyje taip pat vartojamos ne „išduodančiosios“ ir „vykdančiosios“ valstybės narės, o „perimančiosios“ valstybės narės ir valstybės narės, kuriai „pranešama“, sąvokos⁴⁸.

110. Mano nuomone, ši nuostata skirta būtent tokioms situacijoms, kaip Prancūzijos vykdomas Vokietijoje esančių mobiliųjų telefonų telekomunikacijų duomenų perėmimas, Prancūzijoje atliekant tyrimą baudžiamosiose bylose. Taigi Prancūzija turėjo pranešti Vokietijos valdžios institucijoms, kai tik sužinojo, kad dalis perimtų duomenų gauta iš mobiliųjų telefonų Vokietijoje⁴⁹.

111. Kokia Vokietijos institucija turėjo pranešti Prancūzijai? Pagal ETO direktyvą valstybės narės neįpareigojamos nurodyti nacionalinės institucijos, kompetentingos gauti tokius pranešimus, kaip tai padaryta kai kuriais kitais atvejais⁵⁰. Taigi perimančioji valstybė negali žinoti, kuri įstaiga yra kompetentinga gauti tokį pranešimą valstybėje narėje, kuriai pranešama.

112. Taigi Prancūzija neprivalėjo pranešti kompetentingam Vokietijos teismui, bet galėjo pranešti ir, pavyzdžiui, prokurorui. Valstybės narės, kurioms pranešama, turi gauti šį pranešimą ir perduoti jį kompetentingai institucijai pagal nacionalinę teisę.

⁴³ Tais atvejais, kai iš valstybės narės, kurios teritorijoje vykdomas perėmimas, reikia techninės pagalbos, taikomas ETO direktyvos 30 straipsnis.

⁴⁴ ETO direktyvos 31 straipsnio tekstas iš esmės atitinka Tarybos pagal Europos Sąjungos sutarties 34 straipsnį parengtos Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose (OL C 197, 2000, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 8 t., p. 205) 20 straipsnio tekstą.

⁴⁵ Šios išvados 19 išnašoje minėtas Bachmaier, L., p. 330.

⁴⁶ Konkrečiai ETO direktyvos 31 straipsnio 3 dalyje valstybės, kuriai pranešama, kompetentingai institucijai leidžiama patikrinti, ar toks informacijos perėmimas būtų leidžiamas panašioje nacionalinėje byloje, ir per 96 valandas nuo pranešimo gavimo pranešti perimančiajai valstybei narei, kad perėmimas gali būti vykdomas, kad jis turi būti nutrauktas arba kad gauti duomenys negali būti naudojami visiškai ar kad jie gali būti naudojami tik tam tikromis sąlygomis.

⁴⁷ Taigi nesutinku su Prancūzijos vyriausybe, teigiančia, kad ETO direktyvos 31 straipsnis šioje byloje netaikomas, nes informacija buvo perimta ne siekiant įvykdyti ETO, o dar prieš išduodant ETO.

⁴⁸ Šios išvados 19 išnašoje minėtas Bachmaier, L., p. 331.

⁴⁹ Kad įvykdytų ETO direktyvos 31 straipsnyje nustatytą pareigą pranešti, Prancūzija turėjo naudoti šios direktyvos C priede pateiktą formą.

⁵⁰ Žr. ETO direktyvos 33 straipsnio 1 dalį.

Tarpinė išvada

113. Valstybė narė, kuri, atlikdama vienašališką tyrimą baudžiamojoje byloje ar vykdydama baudžiamąjį procesą, perima telekomunikacijų pranešimus kitos valstybės narės teritorijoje, privalo pranešti tai kitai valstybei apie perėmimą.

114. Toks pranešimas gali būti pateiktas bet kuriai institucijai, kurią perimančioji valstybė narė laiko tinkama, nes ta valstybė negali žinoti, kuri institucija yra kompetentinga panašioje nacionalinėje byloje.

115. ETO direktyvos 31 straipsniu siekiama apsaugoti tiek pavienius atitinkamus telekomunikacijų naudotojus, tiek valstybės narės, kuriai pranešama, suverenumą.

E. Įrodymų leistinumumas

116. Penktąja klausimų grupe prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar padarius išvadą, kad ETO išduotas pažeidžiant ETO direktyvos reikalavimus, tokie įrodymai tampa neleistini išduodančiojoje valstybėje narėje vykstančiame baudžiamajame procese. Minėtas teismas remiasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais. Pastaruoju principu remiamasi taip: jeigu įrodymai, gauti pažeidžiant ETO direktyvą, vis dėlto būtų naudojami išduodančiojoje valstybėje, tai pakenktų šios direktyvos veiksmingumui.

117. Atsakymas į šią klausimų grupę gali būti trumpas: Sąjungos teisėje nereglamentuojamas įrodymų leistinumumas baudžiamajame procese.

118. Nors Sąjunga pagal SESV 82 straipsnio 2 dalies a punktą įgaliojama nustatyti minimalų tarpusavio įrodymų leistinumą suderinimą, to dar nebuvo padaryta⁵¹.

119. Pagal ETO gautų įrodymų vertinimas paminėtas tik ETO direktyvos 14 straipsnio 7 dalies antrame sakinyje: „Nedarant poveikio nacionalinėms procesinėms taisyklėms, valstybės narės užtikrina, kad išduodančiojoje valstybėje vykstančiame baudžiamajame procese vertinant įrodymus, gautus pasinaudojus ETO, būtų paisoma teisės į gynybą ir būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas.“⁵²

120. Per teismo posėdį Komisija, paklausta apie galimą šios nuostatos poveikį įrodymų leistinumą taisyklėms valstybėse narėse, nurodė, kad padarius tokią išvadą būtų nueita per toli. Ji paaiškino, jog šiame sakinyje tik primenama, kad turi būti paisoma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 ir 48 straipsniais saugomų teisių. Būčiau linkusi pritarti tokiam aiškinimui, kuriuo pripažįstama, kad įrodymų leistinumą reglamentavimo srityje Sąjungos politinis procesas šiuo metu nejudą į priekį.

⁵¹ Ligeti, K. ir kt. (2015 m.) nurodo, kad valstybės narės atsisako imtis šio veiksmo dėl susirūpinimą keliančių klausimų, susijusių su subsidiarumu ir proporcingumu, ir kad tai turėtų įtakos stabdžių ir atsvarų sistemoms nacionaliniu lygmeniu (Ligeti, K., Garamvölgy, B., Ondrejová, A. ir Von Galen, M., „Admissibility of Evidence in Criminal Proceedings in the EU“, *eu crim*, Vol. 3, 2020, p. 202 ir 14 išnaša).

⁵² ETO direktyvos 34 konstatuojamojoje dalyje dar nurodyta: „Be to, dėl tos pačios priežasties įvertinti, ar objektas turi būti naudojamas įrodymams ir todėl jį galima nurodyti ETO, turėtų išduodančioji institucija.“

121. Mano žiniomis, prie įrodymų leistinumą klausimo reglamentavimo Sąjungos teisėje labiausiai priartėta Europos prokuratūros reglamento⁵³ 37 straipsnio 1 dalyje: „Europos prokuratūros prokurorų arba kaltinamojo teismui pateiktų įrodymų neturi būti atsisakoma priimti tik dėl to, kad įrodymai buvo surinkti kitoje valstybėje narėje arba pagal kitos valstybės narės teisę.“

122. Vis dėlto šioje nuostatoje pasakyta tik tiek, kad įrodymų nereikėtų atmesti *dėl to*, kad jie buvo surinkti užsienyje arba pagal kitos valstybės narės teisę; joje nenumatyta papildomų įpareigojimų nacionaliniam teismui dėl to, kaip jis turėtų vertinti įrodymų leistinumą.

123. Tokį patį požiūrį galima rasti EŽTT jurisprudencijoje. Šis teismas yra aiškiai nurodęs, kad įrodymų leistinumą yra nacionalinės teisės klausimas⁵⁴, o vertindamas galimą EŽTK 6 straipsnio pažeidimą „Teismas <...> vertins visą procesą, atsižvelgdamas ne tik į teisę į gynybą, bet ir į visuomenės bei nukentėjusiųjų interesus, kad už nusikaltimą būtų tinkamai patraukta baudžiamojon atsakomybėn, ir prireikus į liudytojų teises“⁵⁵.

124. Nors literatūroje kritikuojamas tokio standarto nepakankamumas, visų pirma atsižvelgiant į valstybių narių proceso teisės aktų skirtumus⁵⁶, tai nekeičia fakto, kad šiuo metu įrodymų leistinumą nereglamentuotas Sąjungos lygmeniu.

125. Apibendrinant pasakytina, kad pagal dabar galiojančią Sąjungos teisę klausimas, ar įrodymai, gauti pažeidžiant nacionalinę ar Sąjungos teisę, yra priimtini, reglamentuojamas valstybių narių teisės aktais.

126. ETO išdavimo sąlygų galimo nesilaikymo pasekmės ETO direktyvoje mažai reglamentuotos: ETO direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad jeigu vykdančioji institucija mano, kad nesilaikoma 6 straipsnio 1 dalies reikalavimų, ji gali konsultotis su išduodančiąja institucija dėl ETO vykdymo svarbos ir po tokios konsultacijos išduodančioji institucija gali nuspręsti panaikinti ETO.

127. Darytina išvada, kad šiuo metu įrodymų priimtinumą klausimas reglamentuojamas nacionalinėje teisėje. Vis dėlto tose srityse, kuriose taikoma Sąjungos teisė, atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos neturi pažeisti Chartijos 47 ir 48 straipsnių⁵⁷.

128. Procesiniai lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai taikomi tais atvejais, kai pagal Sąjungos teisę asmenims suteikiamos teisės be teisių gynimo priemonių. Valstybės narės turi užtikrinti, kad pagal Sąjungos teisės aktus garantuojamą teisę būtų galima įgyti tokiomis pačiomis sąlygomis kaip panašią pagal nacionalinės teisės aktus garantuojamą teisę, o dėl taikytinų procesinių taisyklių tų teisių įgyvendinimas neturėtų tapti praktiškai neįmanomas⁵⁸.

⁵³ 2017 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (OL L 283, 2017, p. 1) (toliau – Europos prokuratūros reglamentas).

⁵⁴ 1988 m. liepos 12 d. EŽTT sprendimas *Schenk prieš Šveicariją* (CE:ECHR:1988:0712JUD001086284, 45–46 punktai); 2017 m. liepos 11 d. EŽTT sprendimas *Moreira Ferreira prieš Portugaliją* (Nr. 2) (CE:ECHR:2017:0711JUD001986712, 83 punktas); 2007 m. kovo 1 d. EŽTT sprendimas *Heglas prieš Čekiją* (CE:ECHR:2007:0301JUD000593502, 84 punktas).

⁵⁵ 2017 m. sausio 17 d. EŽTT sprendimas *Habran ir Dalem prieš Belgiją* (CE:ECHR:2017:0117JUD004300011, 96 punktas).

⁵⁶ Hecker, B., „Mutual Recognition and Transfer of Evidence. The European Evidence Warrant“, Ruggeri, S., (red.), „Transnational Inquiries and the Protection of Fundamental Rights in Criminal Proceedings. A Study in Memory of Vittorio Grevi and Giovanni Tranchina“, Springer, Berlynas, 2013, p. 277; šios išvados 19 išnašoje minėtas Armada, I., p. 30.

⁵⁷ 2023 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Rayonna prokuratura (Asmens krata)* (C-209/22, EU:C:2023:634, 58 ir 61 punktai).

⁵⁸ Tai nustatyta 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendime *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral* (33/76, EU:C:1976:188, 5 punktas) ir 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendime *Comet* (45/76, EU:C:1976:191, 13 punktas). Iš naujausių žr., pavyzdžiui, 2023 m. liepos 13 d. Sprendimą *CAJASUR Banco* (C-35/22, EU:C:2023:569, 23 punktas).

129. Vis dėlto nėra jokios teisės, susijusios su privatiems asmenims pagal Sąjungos teisę suteiktų įrodymų (ne)leistinumu. Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai netaikomi.

130. Galiausiai, net jei įrodymų neleistinumas dėl ETO direktyvos pažeidimo (tikriausiai) galėtų padidinti jos veiksmingumą, tai nesuteikia Teisingumo Teismui teisės nustatyti tokios taisyklės.

Tarpinė išvada

131. Šiuo metu galiojančioje Sąjungos teisėje nereglamentuojamas įrodymų, surinktų pagal ETO, išduotą pažeidžiant ETO direktyvos reikalavimus, leistinumas. Įrodymų leistinumas yra nacionalinės teisės klausimas, tačiau ji turi atitikti Chartijos 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintus teisės į gynybą reikalavimus.

IV. Išvada

132. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Atsakymas į pirmąją prejudicinių klausimų grupę:

Jeigu pagrindinę priemonę vykdančiojoje valstybėje leido taikyti teismas, Europos tyrimo orderį (ETO) dėl tokių įrodymų perdavimo nebūtinai irgi turi išduoti teismas, net jei pagal išduodančiosios valstybės teisę reikalaujama, kad teismas turi nurodyti rinkti pagrindinius įrodymus.

Tai, kad perėmimas buvo įvykdytas kitos valstybės narės teritorijoje, neturi įtakos nustatant išduodančiąją instituciją.

Pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad ETO dėl turimų įrodymų, surinktų perėmus telekomunikacijų duomenis, perdavimo išduotų teismas, jeigu nacionalinėje teisėje numatyta, kad atlikti tokį perdavimą panašioje nacionalinėje byloje gali nurodyti prokuroras.

2. Atsakymas į antrąją prejudicinių klausimų grupę:

ETO, kuriuo prašoma perduoti turimus įrodymus, būtinumą ir proporcingumą turi įvertinti išduodančioji institucija, numatant kompetentingo nacionalinio teismo kontrolės galimybę. Atliekant tokį vertinimą reikia atsižvelgti į tai, kad nacionalinės valdžios institucijos prieiga prie perimtų ryšių duomenų reiškia didelį atitinkamų subjektų privataus gyvenimo suvaržymą. Šį suvaržymą turi nusverti svarbus viešasis interesas tirti nusikaltimus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už juos.

3. Atsakymas į trečiąją prejudicinių klausimų grupę:

Kai ETO išduodamas prašant perduoti kitos valstybės jau turimus įrodymus, nurodant panašią nacionalinę bylą 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 6 straipsnio 1 dalies b punkte reikalaujama, kad išduodančioji institucija nustatytų, ar pagal atitinkamą nacionalinę teisę leidžiama iš vienos baudžiamosios bylos į kitą baudžiamąją bylą nacionaliniu lygmeniu perduoti įrodymus, surinktus perėmus telekomunikacijų duomenis, o jei leidžiama, kokiomis sąlygomis.

Sprendama, ar gali išduoti ETO dėl turimų įrodymų perdavimo, išduodančioji institucija negali vertinti įrodymų, kuriuos ji prašo perduoti pagal ETO, pagrindinio rinkimo vykdančiojoje valstybėje teisėtumo.

Tai, kad pagrindinės priemonės buvo taikomos išduodančiosios valstybės teritorijoje arba šios valstybės interesais, neturi įtakos pirma pateiktam atsakymui.

4. Atsakymas į ketvirtąją prejudicinių klausimų grupę:

Valstybė narė, kuri, vykdydama vienašališką tyrimą baudžiamojame byloje ar baudžiamąjį procesą, perima telekomunikacijų duomenis kitos valstybės narės teritorijoje, privalo pranešti tai kitai valstybei apie perėmimą.

Toks pranešimas gali būti pateiktas bet kuriai institucijai, kurią perimančioji valstybė narė laiko tinkama, nes ši valstybė negali žinoti, kuri institucija yra kompetentinga panašioje nacionalinėje byloje.

Direktyvos 2014/41 31 straipsniu siekiama apsaugoti tiek pavienius telekomunikacijų naudotojus, tiek valstybės narės, kuriai pranešama, suverenumą.

5. Atsakymas į penktąją prejudicinių klausimų grupę:

Pagal dabar galiojančią Sąjungos teisę nereglamentuojamas įrodymų, surinktų pagal ETO, išduotą pažeidžiant Direktyvos 2014/41 reikalavimus, lestinumas. Įrodymų lestinumas reglamentuojamas nacionalinėje teisėje, tačiau ji turi atitikti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintus teisės į gynybą reikalavimus.